

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تجلی قرآن در نیایش معصومان علیهم السلام

حجة الاسلام دکتر علی خیاط
استادیار دانشگاه علوم اسلامی رضوی

سرشناسه.....: خیاط، علی، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور.....: تجلی قرآن در نیایش معصومان/ علی خیاط.
مشخصات نشر.....: مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری.....: ۳۸۴ ص.
شابک.....: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۷۳-۹۹-۰
وضعیت فهرست‌نویسی.....: فیبا
یادداشت.....: کتابنامه.
موضوع.....: قرآن - ادعیه
موضوع.....: دعا - جنبه‌های قرآنی
موضوع.....: چهارده معصوم - دعاها
شناسه افزوده.....: دانشگاه علوم اسلامی رضوی
رده‌بندی کنگره.....: BP۱۰۴/د۷۹۱۳۹۲
رده‌بندی دیویی.....: ۲۹۷/۱۵۹
شماره کتاب‌شناسی ملی.....: ۱۲۰۰۵۰۵

تجلی قرآن در نیایش معصومان

نویسنده: حجة الاسلام دکتر علی خیاط (استادیار دانشگاه علوم اسلامی رضوی)

ارزیابان علمی: آية الله علی علمی اردبیلی، حجة الاسلام والمسلمین دکتر محمد علی مهدوی‌راد (دانشیار دانشگاه تهران)
دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی (استاد دانشگاه تهران)، حجة الاسلام دکتر محمد حسن رستمی (استادیار دانشگاه فردوسی مشهد)

حجة الاسلام علی جلائیان اکبرنیا (مدیر مرکز پژوهش دانشگاه علوم اسلامی رضوی)

ویراستار علمی: حجة الاسلام علی جلائیان اکبرنیا (مدیر مرکز پژوهش دانشگاه علوم اسلامی رضوی)

ویراستار: هادی بزدی ثانی

طراح جلد: حسین حسین‌زاده

چاپ اول: تیر ۱۳۹۲

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال

مدیر اجرایی پژوهش و ناظر چاپ: علی اصغریار

حروفچینی و صفحه‌آرایی: واحد نشر دانشگاه علوم اسلامی رضوی

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

مرکز توزیع

مشهد مقدس: حرم مطهر، انتشارات دانشگاه علوم اسلامی رضوی

صندوق پستی: ۱۱۹۳-۹۱۷۳۵ تلفن و دورنگار: ۰۵۱۱-۲۳۳۶۸۱۷

www.razavi.ac.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۱۹	 سخن ناشر
۲۱	 پیش گفتار
۲۷	 فصل اول: کلیات
۲۷	 الف. واژه دعا
۲۷	 ۱. دعا در لغت
۲۸	 ۲. دعا در قرآن
۲۹	 یک. خواندن
۲۹	 دو. پرسش کردن
۲۹	 سه. فریادری خواستن
۲۹	 چهار. کمک خواستن
۳۰	 پنج. نام گذاری کردن
۳۰	 ۳. دعا در اصطلاح
۳۱	 ۴. گستره دعا
۳۱	 ب. حقیقت و مفهوم دعا
۳۷	 ج. الگوهای عملی
۳۷	 ۱. نیایش حضرت آدم و حوا
۳۷	 ۲. نیایش حضرت نوح
۳۸	 ۳. نیایش حضرت ابراهیم

۳۸	۴. نيايش حضرت سليمان (ع)
۳۸	۵. نيايش حضرت يونس (ع)
۳۹	۶. نيايش حضرت يوسف (ع)
۳۹	۷. نيايش حضرت موسى (ع)
۴۰	۸. نيايش حضرت عيسى (ع)
۴۱	د. ادعيه، بـ ااث معنوی اهل بيت (ع)
۴۱	۱. نيايش، فصل بالنده سيره معصومان (ع)
۴۲	۲. الـگري بندگي و ذخيره فرهنگي
۴۳	هـ. پيوند قرآن و اهل بيت (ع) در ادعيه
۴۷	و. خاستگاه دعاهاي مأثور
۴۷	۱. آموزهاي پيامبر (ص)
۴۸	۲. قرآن کریم
۴۸	ز. توجه پيشوايان به انس با قرآن
۵۳	ح. گونه‌هاي تأثيرپذيري
۵۴	۱. تأثيرپذيري پنهان (غير مستقيم)
۵۴	بـك. ارائه ديدگاه‌هاي كلي
۵۴	اول. بينش ارزش گذاري
۶۲	دوم. نگاه آينه‌اي به هستي
۶۳	سوم. نگاه تسليم گونه نسبت به خداوند (نظريـت خداجوي انسان)
۶۶	چهارم. نگاه ابزاري به دنيا
۶۷	پنجم. نگاه هدفمند به انسان
۶۸	ششم. آزمون نـگري زندگي
۷۰	دو. تبين معارف ديني
۷۰	اول. تعريف و توضيح
۷۰	توحيد
۷۲	امامت و رهبري جامعه اسلامي
۷۴	مناعت طبع
۸۱	دوم. توصيف يا توضيح موضوعات ديني
۸۴	سوم. استدلال و اثبات
۸۷	۲. تأثيرپذيري آشکار (مستقيم)
۸۷	بـك. تصريح
۸۷	دو. تلميح

۸۸	سه. اقتباس.....
۹۳	فصل دوم: تصریحات.....
۹۳	الف. استناد و تعلیل.....
۹۵	۱. نظام احسن، بهترین گواه توحید.....
۹۵	۲. رسالت خاتم الانبیاء، بشارت همه کتب آسمانی.....
۹۶	۳. گواهی حسن انجام رسالت از سوی پیامبر.....
۹۷	۴. صلوات بر پیامبر، فرمان پروردگار.....
۹۷	۵. درود و سلام، استحقاق پیامبر.....
۹۸	۶. لزوم صلوات بر پیامبر.....
۹۸	۷. صلوات، سبب رشد و نورانیت.....
۹۸	۸. قرآن، نور الهی.....
۹۹	۹. ناتوانی انسان از احاطه به اسماء و صفات حق تعالی.....
۹۹	۱۰. لزوم دعا و خواندن خدا به اسماء حسنی.....
۱۰۰	۱۱. تقویت روحیه توسل به اسماء حسنی.....
۱۰۰	۱۲. چرایی چنگ زدن به دامن خدا.....
۱۰۱	۱۳. فرمان الهی به دعا.....
۱۰۱	۱۴. امر به دعا و وعده اجابت از سوی خدا.....
۱۰۳	۱۵. اجابت دعا، وعده تخلف ناپذیر.....
۱۰۳	۱۶. اطمینان به اجابت دعا.....
۱۰۳	۱۷. دعا، اطاعت خدا.....
۱۰۴	۱۸. دعا و مناجات، لازمه عبودیت.....
۱۰۴	۱۹. بندگی و دعا، سبب اجابت.....
۱۰۵	۲۰. چگونگی دعا کردن.....
۱۰۵	۲۱. طلب استجاب دعا.....
۱۰۵	۲۲. طلب شفاعت.....
۱۰۶	۲۳. طلب سعادت.....
۱۰۷	۲۴. طلب امنیت.....
۱۰۸	۲۵. طلب هدایت.....
۱۰۸	۲۶. طلب تغییر سرنوشت.....
۱۱۰	۲۷. طلب آمرزش.....
۱۱۰	۲۸. لزوم آمرزش خواهی.....
۱۱۱	۲۹. امید به آمرزش.....

۳۰. آمرزش، برکتِ توسل به پیامبر ۱۱۲
۳۱. اوج اخلاص در مقام استغفار ۱۱۲
۳۲. خدا، بهترین پناهگاه ۱۱۳
۳۳. پناه بردن به خدا، تنها راه نجات ۱۱۳
۳۴. پناه بردن به خدا از بخل انسان ۱۱۴
۳۵. شکر نعمت، شاخص انسانیت ۱۱۴
۳۶. شکر نعمت زمینه افزایش نعمت ۱۱۵
۳۷. افزایش پاداش، سنت حتمی پروردگار ۱۱۶
۳۸. ناسپاسی، آستانه غفلت و غرور ۱۱۶
۳۹. بخشش الهی بر مبنای لطف، نه استحقاق ۱۱۷
۴۰. امیدبخشی ۱۱۸
۴۱. امیدبخشی و تشویق (لِزِمِ خَوْفٍ وَ اَمید) ۱۱۹
۴۲. امیدبخشی در عین خوف ۱۱۹
۴۳. شوق آفرینی و خوف افکنی ۱۲۰
۴۴. یاد خدا جاده دوطرفه ۱۲۱
۴۵. بی قراری، تأثیر آیات بر جان مؤمنان ۱۲۱
۴۶. عذاب کافران، عین عدل ۱۲۲
۴۷. عذاب سخت الهی، فرجام غفلت از نعمت خدا ۱۲۳
۴۸. غفلت، عامل طغیان و سقوط ۱۲۳
۴۹. گناه، سبب همه نابسامانی ها ۱۲۴
۵۰. توبه، دروازه مغفرت ۱۲۵
۵۱. دفع بلا در پرتو قدرت لایزال حق ۱۲۵
۵۲. انتظار در حد طاقت انسان ۱۲۶
۵۳. اظهار عجز ۱۲۷
۵۴. پشیمانی در رستاخیز ۱۲۸
۵۵. خوف از شدت عذاب ۱۲۸
۵۶. بی اعتمادی انسان به رزاقیت خدا ۱۲۹
۵۷. روزی رسان، فقط خدا ۱۲۹
۵۸. امکان زوال نعمت وجود ۱۳۰
۵۹. یاری مظلوم، وعده قطعی خداوند ۱۳۱
۶۰. اهمیت ماه رمضان ۱۳۱
- ب. تفسیر ۱۳۲

۱۳۴	۱. ویژگی‌های رسول خدا.....
۱۳۵	۲. نکاتی در باب روزه، حج و جهاد.....
۱۳۷	۳. صلوات بر پیامبر، کلید رحمت.....
۱۳۸	۴. ولایت امیر مؤمنان، کمال توحید.....
۱۳۹	۵. توحید خالص، اقرار به ولایت.....
۱۴۰	۶. سیمای اهل بیت.....
۱۴۱	۷. امام در دنیا، امام روز قیامت.....
۱۴۲	۸. مودت ذوی القربی، اجر رسالت و عامل هدایت.....
۱۴۳	۹. یأس از رحمت، دام شیطان.....
۱۴۴	ج. تأویل (استخراج معنی و انتزاع مفهوم عام).....
۱۴۷	۱. امید بخشی.....
۱۴۹	۲. لزوم توجه به خدا هنگام سفر.....
۱۵۰	۳. اخلاص، روح عمل.....
۱۵۱	۴. یاد خدا، همواره و در همه جا.....
۱۵۱	۵. حوادث طبیعی، یادآور قدرت خدا.....
۱۵۱	۶. توکل بر خدا، منجی از هر شر و آفت.....
۱۵۲	۷. خدا، قادر بر هر کار.....
۱۵۳	۸. تقویت ایمان و توکل.....
۱۵۳	۹. سرگذشت پیامبران، مایه تقویت توکل.....
۱۵۴	د. جری و تطبیق.....
۱۵۶	۱. تقویت روحیه توکل و امید آفرینی.....
۱۵۷	۲. ویژگی بارز مجاهدان راه حق.....
۱۶۰	۳. ولایت امیرالمؤمنین، لازمه ایمان.....
۱۶۰	۴. امامت، تداوم رسالت.....
۱۶۲	۵. شفاعت اهل بیت، نجات بخش روز تهیدستی.....
۱۶۳	۶. مناجات و یاد خدا، دافع گرفتاری.....
۱۶۳	۷. محفوظ ماندن از شر دشمنان.....
۱۶۴	۸. یاد خدا به هنگام سوار شدن بر مرکب.....
۱۶۴	ه. گونه‌ای دیگر از تصریحات در ادعیه.....
۱۶۹	فصل سوم: اقتباسات.....
۱۶۹	الف. تفسیر.....
۱۶۹	۱. توضیح آیه و تبیین مراتب توحید.....

- ۱۷۰..... ۲. توحید ذاتی.
- ۱۷۱..... ۳. تبیین سیمای مشرکان و رد عقاید آنان
- ۱۷۱..... ۴. ولایت امیرمؤمنان، لازمه کمال ایمان
- ۱۷۲..... ۵. امامت، استمرار نبوت، شرط طاعت
- ۱۷۳..... ب. تأویل.....
- ۱۷۳..... ۱. لزوم توکل بر خداوند در همه حال (عدم یأس)
- ۱۷۴..... ۲. ائمه، ستارگان آسمان هدایت
- ۱۷۴..... ۳. خدا، امید در ماندگان
- ۱۷۵..... ۴. امید بخشی و تقویت روحیه
- ۱۷۹..... ۵. امید آفرینی و آرامش بخشی
- ۱۷۹..... ۶. امید بخشی.....
- ۱۸۰..... ۷. امید آفرینی و لزوم توکل.....
- ۱۸۱..... ۸. لزوم صلوات بر پیامبر و آل در همه اوقات
- ۱۸۲..... ۹. لزوم توکل بر خدای قادر (جبری و تطبیق)
- ۱۸۳..... ۱۰. اخلاص، روح عبادت.....
- ۱۸۴..... ۱۱. تشویق به توکل بر خدا.....
- ۱۸۴..... ۱۲. تعلیل (توصیف خدا و تهلیل / توصیف دشمن و تنقیص)
- ۱۸۵..... ج. جبری و تطبیق.....
- ۱۸۵..... ۱. خلل ناپذیری آفرینش الهی.....
- ۱۸۶..... ۲. پناه بردن به خدا از شر دشمن.....
- ۱۸۶..... ۳. سیمای مؤمنان و مشرکان.....
- ۱۸۷..... ۴. اقرار به کوتاهی در برابر نعمت های بی کران.....
- ۱۸۸..... ۵. آیات الهی، دژ مستحکم.....
- ۱۸۸..... ۶. دعا برای خود، والدین و مؤمنان.....
- ۱۸۹..... ۷. استعانت.....
- ۱۸۹..... ۸. درخواست های سعادت آفرین.....
- ۱۹۰..... ۹. ویژگی مجاهدان راه خدا.....
- ۱۹۱..... ۱۰. رجوع به پروردگار و صاحب اختیار.....
- ۱۹۱..... ۱۱. امید آفرینی و تقویت توکل.....
- ۱۹۳..... ۱۲. ویژگی های اعطایی خدا به اهل بیت علیهم السلام
- ۱۹۴..... ۱۳. درخواست رفع گرفتاری.....
- ۱۹۴..... ۱۴. درخواست های سرنوشت ساز.....

۱۵.	درخواست حسن عاقبت.....	۱۹۵
۱۶.	تثبیت ایمان در قلب.....	۱۹۶
۱۷.	انسان، نیازمند به خدا.....	۱۹۶
۱۸.	وداع شهر رمضان.....	۱۹۶
۱۹.	تعلیل پناه بردن به خدا از شر نفس.....	۱۹۷
۲۰.	ره‌پویان حق، پیروز و رستگار.....	۱۹۷
۲۱.	خدا، بهترین نگهدار.....	۱۹۸
۲۲.	لزوم توکل بر خدا در رفع موانع.....	۱۹۸
۲۳.	حج، نعمت الهی، مصداق هدایت.....	۱۹۹
۲۴.	دعا برای ثبات قدم در طاعت.....	۱۹۹
۲۵.	سیمای پیامبر و یارانش و دشمنان آنها.....	۲۰۰
۲۶.	خدا، سرپرست صالحان.....	۲۰۰
۲۷.	معرفی پاره‌ای از عوامل شهر.....	۲۰۱
۲۸.	خوش نامی و محبوبیت در میان مردم، لازمه موفقیت.....	۲۰۱
۲۹.	سپاس بر نعمت دعا.....	۲۰۲
۳۰.	ولایت، مکمل ایمان.....	۲۰۲
۳۱.	اعتراف به گناه.....	۲۰۳
۳۲.	ارتباط توحید و ولایت.....	۲۰۳
۳۳.	تحریض، لزوم توکل.....	۲۰۴
۳۴.	درخواست فرجام بد برای دشمنان.....	۲۰۷
۳۵.	دعا در حق والدین.....	۲۰۷
۳۶.	دعا در حق والدین و مؤمنان.....	۲۰۷
۳۷.	دعا برای مؤمنان.....	۲۰۸
۳۸.	درخواست شرح صدر.....	۲۰۸
۳۹.	کسوف، نشانه‌ای از خضوع طبیعت.....	۲۰۸
۴۰.	قرعه، حکمت خداوند.....	۲۰۹
۴۱.	اراده حق، قطعی و تخلف‌ناپذیر.....	۲۰۹
۴۲.	دعا برای رزمندگان.....	۲۱۰
۴۳.	دعا برای امام زمان (عج).....	۲۱۰
۴۴.	پناه بردن به خدا از شر دشمن.....	۲۱۱
۴۵.	خدای توانا و دشمن ناتوان.....	۲۱۱
۴۶.	طلب رفع گرفتاری.....	۲۱۲

۴۷. اجابت دعای مضطر و عنایت خدا به صالحان..... ۲۱۲
۴۸. پیروی ولایت، عین هدایت ۲۱۳
- د. تصویرگری و تبیین ۲۱۳
۱. حضور همواره حق تعالی..... ۲۱۳
۲. توصیف خدا با ذکر اسماء حق تعالی..... ۲۱۴
۳. وصف عظمت برخی از آیات و سور..... ۲۱۵
۴. تجلی رأف حق با آفرینش پدیده‌های طبیعی..... ۲۱۵
۵. توحید در خالقیت و ربوبیت ۲۱۶
۶. اوصاف جمال و جلال حق تعالی..... ۲۱۷
۷. توحید صفاتی و ربوبی ۲۱۷
۸. آثار بسم الله ۲۱۸
۹. تبیین آثار توسل به اسماء الهی ۲۱۸
۱۰. توسل به اسماء حسنی، وصف روز جزا و سیمای مؤمنان ۲۱۹
۱۱. آثار حمد الهی ۲۲۰
۱۲. وصف و ثنا ۲۲۱
۱۳. ویژگی رسالت پیامبر اسلام..... ۲۲۱
۱۴. وفات پیامبر و انقطاع وحی (کمال قرآن)..... ۲۲۲
۱۵. سیمای پیامبر ﷺ..... ۲۲۲
۱۶. سیمای پیامبر ﷺ و اهل بیت ﷺ..... ۲۲۳
۱۷. سیمای پیامبر و اهل بیت ﷺ..... ۲۲۴
۱۸. سیمای اولوا الالباب ۲۲۴
۱۹. سیمای پرهیزگاران..... ۲۲۵
۲۰. سیمای تابعان..... ۲۲۶
۲۱. سیمای فرشتگان پاسبان بهشت و خازن جهنم..... ۲۲۶
۲۲. سیمای صالحان..... ۲۲۷
۲۳. سیمای ظالمان..... ۲۲۷
۲۵. وصف مقربان..... ۲۲۸
۲۷. سیمای مؤمنان..... ۲۲۸
۲۸. سیمای مؤمنان..... ۲۲۹
۲۹. سیمای ملائکه..... ۲۳۰
۳۰. سیمای منعمان..... ۲۳۰
۳۱. تصویرگری لحظه مرگ..... ۲۳۰

۲۳۱	۳۲. چهرهٔ انسان در قیامت
۲۳۱	۳۳. سیمای انسان‌ها در روز قیامت
۲۳۲	۳۴. سیمای روز جزا
۲۳۲	۳۵. سیمای روز حساب
۲۳۳	۳۶. سیمای رستاخیز
۲۳۳	۳۷. سیمای قیامت
۲۳۴	۳۸. سیمای قیامت (تعلیل)
۲۳۵	۳۹. سیمای روز قیامت
۲۳۶	۴۰. ترسیم نعمت‌های مؤمنان در بهشت
۲۳۶	۴۱. سیمای بهشت
۲۳۷	۴۲. بهترین دوستان در بهشت
۲۳۸	۴۳. فلسفهٔ امتحان الهی
۲۳۸	۴۴. امیدبخشی
۲۳۹	۴۵. شناخت خدا و شناخت شرور و آفات
۲۳۹	۴۶. ویژگی‌های ماه رمضان
۲۴۰	۴۷. فضیلت ماه رمضان
۲۴۰	۴۸. سیمای نماز
۲۴۱	۴۹. ویژگی شب قدر
۲۴۱	۵۰. شب و روز و آثار آن
۲۴۲	۵۱. منشأ انحراف گمراهان
۲۴۲	۵۲. سیمای کعبه
۲۴۳	ه تعلیل
۲۴۳	۱. وجوب نماز، نعمتی موجب سپاس
۲۴۳	۲. نعمت آفرینش
۲۴۴	۳. خوف افکنی و لزوم پناه بردن به خدا
۲۴۵	۴. آفرینش پدیده‌های هستی
۲۴۵	۵. ترسیم سیمای روز رستاخیز، تثبیت چرایی پناه بردن
۲۴۶	۶. تقوا، رمز تداوم نعمت
۲۴۷	۷. نعمت‌های خدا، تفضلی نه استحقاقی
۲۴۸	۸. افعال نیک باری، سبب ثنا
۲۴۹	۹. بیان مراتب و نشانه‌های توحید
۲۵۰	۱۰. صفات جمال حق، اسباب سپاس

۱۱. تحریض و تشویق ۲۵۲
۱۲. خدا، قادر علی الاطلاق ۲۵۳
۱۳. شب و روز، دو نعمت ثنا برانگیز ۲۵۶
۱۴. سپاس حق، همواره و در همه جا ۲۵۶
۱۵. قدرت لایزال حق، مشوق بنده محتاج ۲۵۷
۱۶. خدای توانا، راهنمای صراط مستقیم ۲۵۸
۱۷. لزوم اخلاص ۲۵۹
۱۸. علم بی منتهای حق، بازدارنده از بدی ها ۲۵۹
۱۹. لزوم یاد خدا در هر حال ۲۵۹
۲۰. تحقق خواست الهی ۲۶۰
۲۱. لزوم توکل بر توانای بی نیاز ۲۶۱
۲۲. عجز انسان از شمارش مظاهر اسماء الهی ۲۶۵
۲۳. توکل بر خدا، امید بخش و آرامش آفرین ۲۶۵
۲۴. تبیین مظاهر قدرت خدا ۲۶۶
۲۵. رستاخیز، بستر پاداش و سکافات ۲۶۷
۲۶. تشویق و تحریض ۲۶۷
۲۷. دعا برای صاحب الزمان (عج) ۲۶۸
۲۸. رزاقیت خدا ۲۶۸
۲۹. یأس از رحمت، گمراهی آشکار ۲۶۸
۳۰. تعلیل تحمید ۲۶۹
۳۱. لزوم حاکمیت خدا در منازعات ۲۶۹
۳۲. چنگ زدن به ریسمان خدا، سبب نجات ۲۷۰
۳۳. ثبات قدم و تقاضای تغییر سرنوشت ۲۷۰
۳۴. طلب هدایت ۲۷۱
۳۵. توحید افعالی ۲۷۱
۳۶. درخواست استمرار نعمت ۲۷۲
۳۷. درخواست گشایش ۲۷۳
۳۸. تعلیل تعویذ ۲۷۴
۳۹. علم بی پایان الهی ۲۷۵
۴۰. درخواست نابودی باطل ۲۷۶
- و. حروف مقطعه ۲۷۶
- مفهوم حروف مقطعه ۲۷۷

۲۷۹.....	۱. آثار باطنی آیه‌ها و برکات سوره‌ها.....
۲۷۹.....	۲. حروف مقطعه، پیامبر یا اسماء حسنی.....
۲۸۱.....	۳. تبیین حروف مقطعه.....
۲۸۳.....	ز. تحمید و ثنا.....
۲۸۳.....	۱. توحید ذاتی.....
۲۸۳.....	۲. توحید ذاتی و صفاتی.....
۲۸۶.....	۳. توحید افعالی.....
۲۸۶.....	۴. مراتب گوناگون توحید.....
۲۸۷.....	۵. حج، تجلی توحید.....
۲۸۷.....	۶. قدرت و علم خدا، لایزال و پایان ناپذیر.....
۲۸۸.....	۷. توحید خالقیت و ربوبیت.....
۲۸۸.....	۸. فلسفه آفرینش روز و شب.....
۲۸۹.....	۹. هدایت، ایمان، معرفت، بهترین نعمت.....
۲۹۰.....	۱۰. شکر نعمت هدایت و رزق.....
۲۹۰.....	۱۱. اقرار به علم بی منتهای رب الارباب.....
۲۹۰.....	ح. تسبیح.....
۲۹۲.....	۱. سیمای صالحان.....
۲۹۳.....	۲. تحقق خواست الهی.....
۲۹۳.....	۳. دانش بی نهایت پروردگار.....
۲۹۳.....	۴. لزوم تسبیح در همه حال.....
۲۹۴.....	۵. تسبیح کائنات.....
۲۹۵.....	۶. درود بر انبیاء الهی.....
۲۹۵.....	۷. امید بخشی.....
۲۹۵.....	۸. توصیف گستره علم و قدرت الهی.....
۲۹۸.....	ط. تهلیل.....
۲۹۹.....	۱. توحید ذاتی.....
۲۹۹.....	۲. توحید افعالی.....
۳۰۰.....	۳. توحید صفاتی.....
۳۰۰.....	۴. مراتب توحید.....
۳۰۰.....	۵. علم بی نهایت حق.....
۳۰۱.....	۶. قدرت بی مثال حق.....
۳۰۱.....	۷. توحید صفاتی و افعالی.....

۳۰۲	ی. مناجات.....
۳۰۲	۱. لزوم صلوات بر پیامبر در همه حال.....
۳۰۲	۲. سیمای قرآنی مؤمن.....
۳۰۶	۳. نعمت‌های الهی.....
۳۰۶	۴. طلب آموزش.....
۳۰۶	۵. توحید صفاتی.....
۳۰۸	۶. توحید ربوبی.....
۳۰۸	۷. توسل به اسماء حسنی.....
۳۱۵	۸. توسل به اسماء حسنی به منظور فرج.....
۳۱۶	۹. لطف خدا به بندگانش برگزیده.....
۳۱۷	۱۰. دعا برای والدین.....
۳۱۷	۱۱. علم و قدرت بی‌منهای الهی.....
۳۱۷	۱۲. وصف علم خدا.....
۳۱۸	۱۳. دعا برای مؤمنان پیشین (صحابه).....
۳۱۸	۱۴. طلب استواری بر ایمان.....
۳۱۹	۱۵. درخواست پایداری بر مسیر حق.....
۳۱۹	۱۶. درخواست آموزش نسیان‌ها و استیاضات.....
۳۲۰	۱۷. پناه بردن به خدا از شر شیاطین.....
۳۲۰	۱۸. طلب ثبات قدم.....
۳۲۱	۱۹. درخواست آموزش.....
۳۲۱	۲۰. امیدآفرینی (سرگذشت حضرت داود).....
۳۲۱	۲۱. امیدآفرینی (سرگذشت سلیمان و یونس).....
۳۲۲	۲۲. درخواست دولت پایدار.....
۳۲۲	۲۳. درخواست خیر دنیا و آخرت.....
۳۲۵	فصل چهارم: تلمیحات.....
۳۲۵	الف. امام علی (ع).....
۳۲۶	۱. تحمید و تعلیل.....
۳۲۶	۲. اقرار به توحید افعالی.....
۳۲۷	۳. تهلیل و توحید در خالقیت.....
۳۲۸	۴. توحید در خالقیت و ربوبیت.....
۳۲۸	۵. تهلیل و توحید در صفات.....
۳۳۱	۶. تأکید بر برخی مراتب توحید.....

ب. حضرت زهرا علیها السلام	۳۳۲
۱. تسبیح پروردگار.....	۳۳۲
۲. شوق دیدار حق.....	۳۳۳
۳. لزوم خواندن خدا به اسماء حسنی.....	۳۳۳
۴. استاد: آثار و اسرار اسماء الهی (داستان حضرت ابراهیم).....	۳۳۳
۵. وجود اسماء حسنی، سر عظمت کتب آسمانی.....	۳۳۳
۶. تعلیل.....	۳۳۴
۷. آثار و اسرار اسماء الهی.....	۳۳۴
یک. داستان حضرت موسی.....	۳۳۵
دو. داستان حضرت عیسی.....	۳۳۵
سه. قصه حضرت داود.....	۳۳۶
چهار. ماجرای تولد حضرت یحیی.....	۳۳۶
پنج. داستان حضرت ایوب.....	۳۳۶
شش. داستان حضرت سلیمان.....	۳۳۶
هفت. اشاره به آفرینش آفریدگان.....	۳۳۶
۸. توصیف لحظه مرگ و احتیاج شدید انسان به عیادت خدا.....	۳۳۶
۹. تحمید و تعلیل.....	۳۳۷
۱۰. انتظار رحمت و دستگیری.....	۳۳۸
نکته.....	۳۳۹
ج. امام مجتبی علیه السلام	۳۴۰
۱. ایمان و شرک، قله ارزش ها و حقیض ضد ارزش ها.....	۳۴۰
۲. تصویرگری سیمای نیکان.....	۳۴۱
نکته.....	۳۴۱
۳. نیاز انسان در رستخیز.....	۳۴۲
۴. مناجات و توسل به اسماء حسنی.....	۳۴۲
د. امام حسین علیه السلام	۳۴۳
۱. مناجات و توسل به اسماء الهی.....	۳۴۳
۲. خوف و رجا در هر حال.....	۳۴۴
۳. شکایت از دشمنان و سپردن امورشان به خدا.....	۳۴۴
ه. امام سجاد علیه السلام	۳۴۵
۱. جلوه کامل رحمانیت پروردگار.....	۳۴۵
۲. توحید افعالی.....	۳۴۶

- ۳۴۶..... ۳. رحمت خدا و استغفار، عوامل سعادت
- ۳۴۶..... ۴. لطف و مراقبت خدا، در کنار هم
- ۳۴۷..... ۵. نفس اماره، دشمن اصلی کمال
- ۳۴۷..... ۶. شیطان، عامل غفلت و گمراهی
- ۳۴۸..... ۷. پناه بردن به خدا، تنها راه نجات
- ۳۴۸..... و. امام باقر
- ۳۴۸..... ۱. توحید صفاتی و افعالی
- ۳۴۹..... ۲. حالات انسان در قیامت
- ۳۵۰..... ۳. تحقق عدالت، بر تربیت آرزوی مؤمنان
- ۳۵۱..... ۴. پیامد در دنیا که غفلت از یاد خدا
- ۳۵۱..... ز. امام صادق
- ۳۵۱..... ۱. صلوات بر پیامبر، وظیفه مؤمنان و وسیله تقرب
- ۳۵۲..... ۲. گواهی بر حسن انجام رسالت
- ۳۵۲..... ۳. پیامبر منطق و اخلاص
- ۳۵۳..... ۴. پیامبر مهربانی و صداقت
- ۳۵۳..... ۵. پیامبر برگزیده و پیوند خالق و مخلوق
- ۳۵۴..... ۶. پیامبر خاتم و صاحب جایگاه امامت
- ۳۵۴..... ۷. پیامبر شفیع
- ۳۵۵..... ح. امام کاظم
- ۳۵۶..... ۱. توسل به اسماء حسنی
- ۳۵۶..... ۲. آثار زیانبار گناهان
- ۳۵۷..... ۳. مناجات (توحید ربوبی) و یادآوری نعمت‌ها
- ۳۵۸..... ۴. نعمت در کنار عاقبت
- ۳۵۹..... ۵. توحید صفاتی و افعالی
- ۳۵۹..... ۶. توفیق توکی و تبری
- ۳۶۰..... ۷. طلب توجه خدا
- ۳۶۱..... ۸. صالحان، الگوهای عملی رفتار
- ۳۶۱..... ۹. گناه، عامل سقوط و مانع کمال
- ۳۶۲..... ۱۰. امیدآفرینی
- ۳۶۲..... ۱۱. ای دعا از تو، اجابت هم ز تو
- ۳۶۳..... ط. امام رضا
- ۳۶۳..... ۱. تحمید و تعلیل

۳۶۳	۲. دامنهٔ آمرزش خدوند، امید آفرین
۳۶۴	۳. دعا و اجابت، هر دو نعمت خدا
۳۶۴	۴. نفس و شیطان، دشمنان دیرینهٔ انسان
۳۶۴	۵. توحید صفاتی، ذاتی و افعالی
۳۶۶	ی. امام جواد علیه السلام
۳۶۶	۱. توحید حقیقت و ربوبیت
۳۶۷	۲. پیوند توحید، نبوت و امامت
۳۶۷	ک. امام هادی علیه السلام
۳۶۸	۱. توحید ربوبی و ذاتی
۳۶۸	۲. سپاس خداوند، پاداش اطاعت
۳۶۸	۳. پاداش الهی، پیامد شکرگزاری
۳۶۸	۴. بزرگداشت و ثنای حق
۳۶۹	۵. چهرهٔ نازیبای دشمنان اهل بیت علیهم السلام
۳۶۹	۶. نعمت‌های ارزانی شده بر اولیای الهی
۳۷۰	۷. آثار اسماء حسنی
۳۷۰	ل. دعای امام عسکری علیه السلام
۳۷۰	۱. توحید ذات و صفات
۳۷۱	۲. دعا و صدقه، دو عامل رفع بلا
۳۷۲	۳. وعده‌های الهی، قطعی و تخلف‌ناپذیر
۳۷۲	۴. رحمت بی پایان خدا و فریادرسی نیازمندان
۳۷۳	۵. توحید افعالی
۳۷۵	فرجام سخن
۳۷۹	کتابنامه
۳۷۹	الف. کتابها
۳۸۴	ب. مقالات

سخن ناشر

بر پایه حدیث گران سنگ ثقلین، قرآن و عترت پیامبر، پیوندی ناگسستنی با هم دارند و آموزه های آن دو منشور هدایت بشر را تا ابدین روز و هم خواهند زد. از این رو آنانی که رهنمودهای آن دو را فرا روی خود می نهند، بی هیچ گمان، راه به سعادت می برند و قله رستگاری را فتح می کنند. تعالیم عترت پاک نبوی که برآمده از آموزه های وحیانی قرآن است، مصداق اتم و کامل ایمان و دین داری را پیشکش بشریت می سازند. زندگی امامان معصوم علیهم السلام بازتابی از وحی است و گفتار و رفتارشان ترجمان آن درنگی بر زندگی آن بزرگواران این حقیقت را روشن می سازد، که هر يك از ایشان متناسب با شرایط روزگارشان راهکاری را برای نشر تعالیم قرآنی و ولایی برگرفته اند. دعا یکی از آن راهکارهای تأثیر گذار و مکتب ساز است. اینان در ادعیه جان بخش خود نه تنها شیوه راز و نیاز را می آموزانند، بلکه سبک زندگی مؤمنانه را ترسیم می کنند و آنجا که به اوج عرفان خود می رسند، شخصیت متعالی و الهی خود را به نمایش می نهند که جز خواص کسی توان درك آن را ندارد. از این رو برگزاف نبوده است که دعا را قرآن صاعد خوانده اند. قرآن و آموزه های وحیانی در واژه و اثره این نیایش ها نمود دارد. پیشوایان ارجمند شیعه نه تنها بر قرائت الفاظ قرآن که خود نور است، اصرار می ورزیدند بلکه آن را در گوشه گوشه زندگیشان نمودی واقعی می بخشیدند. آنچه می گفتند و عمل می نمودند، همه تجلی قرآن

بود. میان قرآن کریم و نیایش‌های امامان معصوم (علیهم السلام) پیوندی استوار برقرار است؛ چه دعا، نیایش آنان به پیشگاه پروردگاری است که بر حقایق و معارف کتابش واقف گشته و بندگی او را با جان و دل به انجام رسانیده‌اند. اینان از روی هوی سخن نمی‌رانده‌اند، همان گونه که آیات آغازین سوره نجم درباره پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می‌فرماید:

«وهرگز از سر هوای نفس سخن نمی‌گوید. آنچه می‌گوید چیزی جز وحی نازل شده بر او نیست».

کتاب حاضر که به تفصیل، به جلوه‌های قرآن در ادعیه معصومان (علیهم السلام) پرداخته است، رساله دکتری فاضل ارجمند، جناب حجة الاسلام دکتر علی خیاط است که در دانشگاه علوم اسلامی رضوی دفاع شده است. این اثر که شاید بتوان آن را دانشنامه قرآن و دعا خواند، گامی شایسته در پژوهش‌های تطبیقی قرآنی - حدیثی است و مقدمه‌ای برای پژوهش‌هایی فراخ‌تر در این باب.

در پایان، شایسته است از همه کسانی که در به ثمر رسیدن این اثر سهمی داشته‌اند، سپاسگزاری کنیم؛ به ویژه حجة الاسلام و المسلمین دکتر محمد علی مهدوی راد (استاد راهنما)، دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی (استاد مشاور)، حجة الاسلام دکتر محمد حسن رستمی و حجة الاسلام علی جلائیان اکبرنیا (ارزیابان علمی). نیز باید یاد کرد از شادروان استاد آیه الله علی علمی اردبیلی که در ارزیابی این اثر، ما را از رهنمودهای عالمانه‌اش محروم نساخت. امید در جوار قرب الهی روانش شاد باد.

مرکز پژوهش

دانشگاه علوم اسلامی رضوی

پیش‌گفتار

«خدایا! زبانم را به هدایت گویا کن و پروای خویش را در دلم بیفکن و به پاک‌ترین خصلت‌ها توفیقم ده، و به پسندیده‌ترین کارها مرا بگمار.»^۱

نیایش‌های مأثور، منبعی مطمئن و غنی برای شناخت تعالیم عرفانی و توحیدی اسلام و ذخیره فرهنگی ارزشمندی است که گران‌سنگ‌ترین آموزه‌های معرفتی را در خود به ودیعت نهاده است. در این میان نیایش‌های ائمه علیهم‌السلام که «ثقل اصغر» به شمار می‌آیند و به فرموده نبوی در کنار «ثقل اکبر»، قرآن، جای گرفته‌اند، در تمامی ابعاد و زمینه‌های فکری و علمی راهکارهایی را پیش می‌نهند و با نگاهی فراگیر پرسمان‌های اخلاقی، اعتقادی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی، تربیتی، حقوقی و... را بررسی می‌کنند. از این روی به خواندن این گونه نیایش‌ها که مردانی بزرگ را در خود پروارنده‌اند، سفارش شده است.

پرسش بنیادین این نوشتار این است که خاستگاه نیایش‌های پیشوایان معصوم که به سان دریایی کران‌ناپدید سرشار از معارف ناب توحیدی است، کجاست؟ پاسخ این پرسش را زمانی می‌توان به روشنی دریافت که حدیث متواتر ثقلین را باز خوانیم و از پیوند ناگسستنی اهل بیت علیهم‌السلام با قرآن که دو ثقل اصغر و اکبر به شمار می‌آیند، نشان گیریم.

نیایش در فرهنگ اهل بیت علیهم‌السلام تنها درخواستی خشک و بی‌روح و عبادتی معمولی

۱. صحیفه سجاده، دعای بیستم (مکارم الاخلاق).

نیست، بلکه باطن قرآن است. جان سخن را از کلام امام امت علیه السلام باید شنید که فرمود:
آن قدر معارف در ادعیه هست که احصاء نمی‌توان کرد، لسان قرآن است. ادعیه
شارح قرآن هستند. مردم را نباید جدا کرد از دعا، نباید گفت: حالا که ما قرآن را
می‌خواهیم بخوانیم، پس دعا را نباید خواند. خیر، مردم باید با دعا، انس پیدا کنند
با خدا... قرآن و دعا از هم جدا نیستند، همان طور که پیامبر هم از قرآن جدا
نیست، ادعیه و قرآن و این‌ها همه با هم‌اند، و نباید از این برکات مردم را دور کرد،
باید مردم را به این سفره پهن الهی که قرآن و سنت و ادعیه باشد، دعوت کرد تا
هر کس به اندازه خودش استفاده بکند.^۱

از این رهگذر است که نگاهی دوباره به نیایش‌های پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام اهمیتی دو
چندان می‌یابد. در این کتاب می‌کوشیم پیوستگی ادعیه مأثور با قرآن کریم را بررسی کنیم
و گونه‌های حضور و بارتاب آیات را در ساحت گسترده نیایش‌های پیشوایان دین
باز کاویم. رهاورد این پژوهش تطبیقی باوری زرف به پیوند بی‌گسست قرآن و اهل بیت علیهم السلام
است که در لسان پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و حدیث ثقلین واگویه شده است:
«إني تارك فيكم الثقلين: كتاب الله وعترتي. ما ان تمسكنم بهما لن تضلوا أبداً».

در میان شما دو چیز گران بها به جای می‌نهم: کتاب خدا و خاندانم. تا هر زمان که به
این دو چنگ آویزید، هرگز گمراه نشوید.

رهاورد عبرت آموز دیگر این که دیگر بار به نقش اهل بیت علیهم السلام در شکل‌گیری اندیشه
صحیح بشری و تکوین برنامه زندگی بی‌مهری نشود و تاریخ با بی‌توجهی به مکتب این
پیشوایان عرشی به کزی و انحرافی که بیشتر افتاده بود، درنگند.

نکته‌ای که در آغاز این کتاب بایسته یادآوری است، توجه به تفاوت میان روایاتی
است که بیانگر گفتگوی معصوم با مردم، به خصوص درباره مسائل زندگی روزمره آنان
است، و روایاتی که نیایش‌های معصومان علیهم السلام را در بر می‌گیرد. آنچه حقیقت معصوم در آن
تجلی می‌کند، روایات دسته دوم است؛ چه سخنانی است در گفتگوی با خداوند که
ناب‌ترین و والاترین عباراتی را شکل می‌دهد که در تاریخ زندگی انسان‌ها پدید آمده
است.

جایگاه و منزلت عباراتی که از پیامبر ﷺ و عترت او به هنگام دعا وارد شده است، همتای آیات قرآنی است؛ با این تفاوت مهم که قرآن کلام الهی (وحی) است و ادعیه، کلام صاعدِ بندگان صالح خداوند. به دیگر سخن، یکی «قرآن نازل» است و دیگری «قرآن صاعد».^۱ قرآن نازل به حسب قوس نزول از نزد خداوند و از مقام جمع فرود آمده و در مقام تفصیل به زبان عربی آشکار و در مدت ۲۳ سال تا افق سمع مخاطبان بشری تنزل یافته است، اما قرآن صاعد به حسب قوس صعود از افق عالم طبیعت و از زبان کلام خلفای الهی در زمین آغاز شده و تا مقام «قاب قوسین او ادنی» به نجوای با خدا تبدیل شده است و حلاوتی را به کام نشانده که آیات قرآن در جان‌های مستعد، این در حالی است که در سایر کلمات نورانی آنان چنین اثری نیست. از این رو شاید از بارزترین مصادیق «محاسن کلام»^۲ که در روایت نورانی امام هشتم علیه السلام به آن اشاره شده است، نیایش‌های عرشی آنان باشد که اثری همپای آیات بر دیگران دارد و موجب تأثر عمیق و شدید آنان می‌گردد.

پژوهش‌های تطبیقی در ادعیه و نیایش‌های معصومان علیهم السلام و بررسی مفهومی آن بر پایه آیات ارجمند قرآن کریم آن سان که باید، انجام نگرفته است. تا آنجا که نگارنده بر رسیده است، بیشتر این گونه پژوهش‌ها از بررسی تجلی قرآن در نیایش‌های صحیفه سجاده یا دعای ابو حمزه ثمالی فراتر نرفته و رویکردی را که پژوهش کنونی آهنگ انجام آن را دارد، پیش نفرستاده است. از این رو این پژوهش در نوع خود بی‌سابقه می‌نماید.

کتاب حاضر در چهار فصل سامان یافته است:

فصل نخست بررسی کلیاتی در باب دعاست که پس از مفهوم شناسی دعا به بررسی

۱. به نظر می‌رسد بنا بر گزارش امام خمینی علیه السلام، نخستین بار مرحوم شاه آبادی این تعبیر نغز را برای دعا به کار برده است.

۲. «عن عبد السلام بن صالح الهروی قال: سمعت أبا الحسن علي بن موسى الرضا عليه السلام يقول: رحم الله عبدًا أحیی أمرنا فقلت له: وكيف يحيي أمرکم؟ قال: يتعلم علومنا ويعلمها الناس، فإن الناس لو علموا محاسن کلامنا لاتبعونا...» (ر. ک: محمد بن علی قمی، عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۲۷۵؛ همو، معانی الاخبار، ص ۱۸۱). روایتی دیگر شبیه به این مضمون از امام رضا و هم از امام صادق علیهما السلام نقل شده است. متن حدیث در کسافی از امام صادق علیه السلام چنین است: «... عن أبي بصير قال: سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول: رحم الله عبدًا حببنا إلى الناس ولم يبغضنا إليهم، أما والله لو يروون محاسن کلامنا لكانوا به أعزّ وما استطاع أحد أن يتعلق عليهم بشئ». (ر. ک: محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۸، ص ۲۲۹؛ علی طبرسی، مشکاة الانوار، ص ۳۱۷؛ علی ابن بابویه، فقه الرضا عليه السلام، ص ۳۵۶).

خاستگاه قرآنی ادعیه و اثر پذیری غیر آشکار آن از قرآن توجه شده است. فصل دوم به حضور مستقیم و تجلی صریح قرآن در ادعیه پرداخته است و آیاتی را که آشکارا در دعاها به کار رفته‌اند، بررسی می‌کند. در این فصل بستر استفاده آیه و انگیزه‌هایی مختلف که علت استناد به آیه می‌تواند باشد، بحث گردیده است. در فصل سوم به آیات مقتبس در بستر دعا، اعم از اقتباسات نصی و اشاری توجه گردیده و انگیزه‌های آن تا حد ممکن کاویده شده است. و بالأخره فصل چهارم به بررسی تلمیحات قرآنی در دعا می‌پردازد با این تفاوت که در این فصل به دلیل حجم زیاد تلمیحات، به همه دعاها پرداخته نشده و تنها نمونه‌هایی بررسی شده است، و در پایان با ذکر چند نتیجه‌گیری کتاب به فرجام می‌آید.

ختم سخن آنکه هیچ کاری از انسان در هر حدی که باشد و با هر توان که انجام یابد، بهترین کار نخواهد بود تا چه رسد به این پژوهش که در نوع خود - شاید - اولین گام باشد؛ چه آهنگ گشودن بابی جدید در بستری بکر را دارد و هدف از آن فراهم آوردن زمینه تحقیقات و پژوهش‌های کاربردی‌تر است. باشد که در آینده شاهد بالندگی پژوهش‌های این عرصه باشیم و خدمت ناچیز این خادم خرم اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام که به سان قطره‌ای در ساحل این اقیانوس بیکران است، مقبول نظر لطف آن بزرگواران قرار گیرد و شفاعت یا نگاهی به دیده رحمت از آن پاک نهادان راستین را سبب شود و ذخیره‌ای برای «یوم الحسرة والتغابن» به حساب آید. در حد «بضاعت مزجاة» که شیدیم و توان خویش به کار بردیم، «فإن الکمال لله وحده، وأسأل الله العصمة والنجاة والمغفرة والتوفيق بحسن العمل والقبول لما نتقرب به الیه ونبتغی به وجهه»^۱.

۱. بخشی از دعای امام عصر (عج) بعد از زیارت امام حسین علیه السلام در روز عاشورا.